

keizer



Hoe link is het hellend vlak bij embryoselectie?

Wittgenstein schreef in de Tractatus: *Der erste Gedanke bei der Aufstellung eines ethischen Gesetzes von der Form: 'Du sollst ...'* is: *Und was dann, wenn ich es nicht tue?*

Ik denk dat we hier een aardige benadering hebben van wat we de bron van alle ethiek kunnen noemen. Waarbij ik ethiek zou willen definiëren als dat stelsel van regels waaraan we vinden dat leden van onze groep zich moeten houden als ze tenminste een gewaardeerd lid willen blijven. Overtreding van de regels maakt iemand tot een minder gewaardeerd lid en die waarde-ring weegt erg zwaar omdat de toegang tot eten, drinken, levensgezel, beroepsopleiding en eventueel leidende rol er zeer onmiddellijk mee samenhangt.

Het ergste wat een groepslid kan overkomen, is volledig buiten de groep geplaatst te worden. Dat is de dood in maatschappelijk, en weldra ook in lichamenlijk opzicht. Dat een godsbesef niets te maken heeft met de neiging om zich aan deze regels te houden, blijkt uit het feit dat de hogere primaten hun groepsleven eveneens rond dergelijke regels organiseren. Deze organisatie komt niet voort uit een behoefte aan goddelijke goedkeuring maar uit de

'Bij de eerste auto dacht men ook: Dat gaat niet goed'

nogal grove omstandigheid dat je het als groep anders gewoont niet redt.

Ik heb geen enkel bezwaar tegen de fictie dat wij goed voor elkaar zijn om God te behagen, zoals ik ook geen enkel bezwaar heb tegen de gedachte dat de sterren eigenlijk gaatjes zijn in een uitspannel waarachter een enorm vuur brandt. Maar als reële mogelijkheid zou ik beide maar liever laten liggen, want ze leveren geen helderheid op over de zaken om ons heen.

Het embryodebat van de afgelopen weken gaat over een ethische kwestie. De vraag hier is immers of mensen die deze techniek willen toepassen gewaardeerde groepsleden blijven.

Ik heb niet de pretentie om in achthonderd woorden alle aspecten van dit debat te doorgronden, want er kroelt veel meer door elkaar dan ik kan duiden of zelfs maar in de gaten heb. Maar ik wilde er twee vragen uitlichten die mij opvielen: wat is een embryo nu eigenlijk? En hoe link is dat hellende vlak?

In het Victoriaanse Engeland dacht men bij de introductie van de eerste auto dat het nodig zou zijn om er een bediende voor te laten lopen met een rode vlag. De gedachte was: Als dat maar goed gaat. Of nee, de gedachte was: Dat gaat natuurr-

lijk niet goed. In het ethische domein probeert men uit vergelijkbare angst elke auto van zijn wielen te ontdoen, want als zo'n ding eenmaal gaat rijden, nou, dan zul je eens wat zien!

Rock & roll, de pil, minirokjes, marihuana, abortus, homoseksualiteit, euthanasie, allemaal ontwikkelingen die ons op een hellend vlak plaatsten. Vooral rond euthanasie zoeft ons land reeds jarenlang omhoog de diepte in. Embryoselectie zou nog eens een extra duwtje zijn. En waar zoeven wij dan naar toe? Ik heb geen idee. Maar als u mij vraagt of ik wel goed overzie waar embryoselectie ons kan leiden in de toekomst, dan is mijn antwoord: Nee, maar het beangstigt me niet.

Mijns inziens is dat gevoel van een hellend vlak ('gaat dit wel goed?') juist het zilvermerkje van een ethisch debat en als zodanig geen reden om de voorgenomen handeling te verbieden.

Hoe komen we hier uit? Door elkaar aan te kijken. Wij zullen binnen de groep als groep voor de groep moeten uitmaken wat we goed vinden.

Mocht een groepslid oordelen dat hij of zij deze kwestie wil overleggen met God, met Nietzsche, met Allah, met Plato, met Boeddha, met Proust of met Jezus, of voor mijn part met Walt Disney, door in hun geschriften te bladeren, dan zal de groep zeggen: Waarom niet, als je na afloop van dat bladeren maar weer in onze kring plaatsneemt. Zij keren na bladeren terug met de mededeling: mijn boek wil het zus en zo.

Als zus en zo afwijkt van wat alle anderen willen, dan is er meestal wel ruimte binnen de groep voor subgroepen. Dat gaat niet bij rechts houden in het verkeer, maar bij kwesties als embryoselectie, abortus, pil, etcetera is dat echt geen probleem.

De vraag naar wat een embryo nu eigenlijk is, valt niet netjes te beantwoorden. Beschrijvingen als 'klompje cellen' of 'heel klein mensje' bevatten tevens een keurig verpakt oordeel over wat je met deze dingen mag doen. Dergelijke kwalificaties zijn niet louter het gevolg van heel goed kijken, maar ook van een geestelijke traditie waarin godsdienst, politiek, wetenschap, hoop en angst door elkaar warrelen. Je lost het debat dus niet op door samen te gaan kijken naar wat een embryo nou *eigenlijk* is, en daar je verdere handelen op te baseren.

Ook hier is het uiteindelijk weer een kwestie van wat de groep durft te wagen zonder wederzijdse waarderling te verspelen. We zullen dat dus zelf uit moeten maken, gestuurd door een visie (niet door voorkennis) over wat er gebeurt als het heel gaan doen.

Iedere geboorte plaatst een mens op een hellend vlak, maar voor de begrafenis kan er dan toch nog een hoop goed zijn gegaan.

Bert Keizer

De eerste boeddhistische basisschool in Nederland gaat op z'n vroegst in 2010 van start. De leer van Boeddha is in deze jachtige consumptiemaatschappij broodnodig, vinden de initiatiefnemers. „Kinderen hebben te weinig rustpunten.”

Boeddhisten dromen over eerste eigen basisschool

Pauline Weseman

Als strafrechtadvocaat Richard Sussenbach jongens van dertien jaar ziet lopen met blikjes bier, als hij kinderen van gescheiden ouders tegenkomt op het politiebureau, als hij ziet hoe mensen gejaagd consumptieartikelen aanschaffen, dan weet hij het zeker. „Wat zou het nuttig zijn geweest als zij als kind hadden geleerd om even stil te zitten en zich bewust te worden van wie ze zijn en welke andere keuzes ze kunnen maken.

Ik herinner me hoe we op mijn

'Boeddhisten zijn erg op zichzelf, ieder zat lang op zijn eigen kussen'

christelijke basisschool elke ochtend psalmversjes zongen. Dat deed me zo goed. Je begon de dag in rust. Kinderen van nu hebben te weinig rustpunten.”

Het valt te verwachten dat meditatie en het creëren van rustpunten een pijler zullen worden van de eerste boeddhistische school in Nederland, waar Sussenbach voorzitter van is. Maar het is meer dan dat, benadrukken de initiatiefnemers. De Mandalschool wil het beste uit kinderen naar boven halen, cognitief, persoonlijk én sociaal.

„Op reguliere scholen leer je dat je aardig moet zijn voor elkaar, maar dat wordt nauwelijks uitgewerkt”, is de ervaring van Douwe Hoitsma, se-

cretaris van de Mandalschool. Hij is basisschooldocent en begeleider van 'ruggakkinderen' (kinderen met een persoonlijk budget voor hun beperking). „Aardig zijn betekent compassie hebben, de ander iets gunnen, hem accepteren zoals hij is. Het boeddhisme biedt handreikingen om je daarin te oefenen.”

Het was de Boeddha zelf die voorspelde dat zijn leer zich zou verspreiden van Oost naar West. Pas sinds kort, een kleine 2500 jaar later, lijkt het boeddhisme officiële vormen aan te nemen. Het boeddhisme is pas in 2000 door de Nederlandse overheid erkend als levensbeschouwelijke hoofdstroming.

Er was al een boeddhistische omroep, een koepelorganisatie en een zorgpolis, maar nog geen school. Daarom deed Jean Karel Hylkema, oud-voorzitter van de Boeddhistische Omroep Stichting een oproep aan boeddhistische gemeenschappen (sangha's) in Nederland. Dat resulteerde twee jaar geleden in een groepje van zes initiatiefnemers.

Volgens Hoitsma en Sussenbach is de tijd rijp voor zo'n basisschool. Het boeddhisme lijkt daarin achter te lo-Kinderen van nu hebben te weinig rustpunten.”

respectievelijk in 1992 en 1999 toe-vlucht tot het Tibetaans boeddhisme, zo noemen boeddhisten hun bekering. Hoitsma kwam 'thuis' tijdens een bezoek aan de dalai lama. Sussenbach vond in het boeddhisme de vrede die hij niet kon vinden in het 'te beperkte en fanatieke' 'pinkstergeloof van zijn opvoeding. De lessen die zij leerden over compassie en concentratie willen zij doorgeven aan de volgende generaties.

Maar hoe integreer je de leer van Boeddha in het onderwijs? Voor rekenen en taal worden de reguliere methoden gebruikt. De levensbe-

'Kinderen worden juist heel weerbaar en sterk van zo'n aardige school'

schouwelijke omlijsting moet nog geschreven worden. In Amerika zijn verscheidene boeddhistische basisscholen, in Engeland is er één. Daar steken Sussenbach en Hoitsma hun licht op, maar zij streven naar een eigen methode die hun onderwijsvisie ademt. Alleen al over die visie deden ze anderhalf jaar. Want voor welke van de drie hoofdstromen in het boeddhisme kies je, zodat je zoveel mogelijk boeddhisten van allerlei nationaliteiten, maar ook niet-boeddhisten aanspreekt? Van de 170.000 boeddhisten in Nederland die zijn aangesloten bij een sangha, komen er 70.000 uit China, Vietnam en Thailand. Gekozen is voor een gemene deler



Nu mediteren ze op het strand, straks kunnen ze ook terecht op een boeddhistische school. FOTO HANNEKE DE GRAAF

waarin het dienen van jezelf en de ander centraal staat. Ofwel: wie goed doet, goed ontmoet. De Mandalschool gaat ervan uit dat de mens van nature goed is. Deze natuurlijke goedheid – boeddhanatuur genaamd – is de diepste kern van de mens. Verstorende emoties en verstorende gedachten kunnen die natuur verduisteren. Doel van het boeddhisme is om de natuurlijke goedheid te overhand te laten krijgen.

Op school moet die natuurlijke goedheid zich uit in een gelukkig en veilig schoolklimaat waarin kinderen hun zelfvertrouwen en zelfstandigheid vergroten, hun talenten ontwikkelen en waarin kinderen leren goed te zijn voor zichzelf door goed te zijn voor anderen. Dat gebeurt door meditatie en het ontwikkelen van de boeddhistische vaardigheden (paramita's): vrijgevigheid,

geduld, discipline, ijver, concentratie en wijsheid. Bewegelijke kinderen op een meditatiekussentje houden, is echt niet zo lastig, verzekert Hoitsma: „Je kunt met kleuters speels beginnen met belletjes, klappen, visualisatie, ademhalings- en bewegingsoefeningen. Dat werkt. En het is wetenschappelijk bewezen.” Onder meer Yale University ontdekte in 2005 dat veertig minuten meditatie per dag een positief effect heeft op concentratie, geheugen en hersenen.

Veel boeddhistische ouders zoals Marc Wiewel uit Amsterdam, reageren enthousiast. Wiewel ondertekende de intentieverklaring voor zijn twee zonen, omdat volgens de onderwijsvisie 'naast het hoofd ook het hart wordt ontwikkeld'. Dat betekent volgens de visie onder meer dat je goed leert luisteren naar jezelf

'Basisschool op boeddhistische grondslag is een vreemde eend in de bijt'

Een boeddhistische basisschool is een vreemde eend in de bijt op de scholenmarkt, legt Jan Luursema uit. Hij doet vanuit het onderzoeksbureau PVG het leerlingaantallenprognoseonderzoek voor de Mandalschool en begeleidt het opstartproces. Alle regels die gelden voordat een basisschool mag starten, gelden niet voor deze school. Ten eerste is het boeddhisme als onderwijsrichting nog niet erkend door de overheid, waardoor de school geen recht heeft op subsidie. Om erkenning te krijgen, moeten er voldoende leerlingen zijn, 322 binnen vijf jaar naar de stichtingsnorm in Amsterdam.

Een leerlingaantallenprognose wordt volgens de wet gemaakt op grond van leerlingcijfers van vergelijkbare scholen in vergelijkbare gemeenten. Dat kan in dit geval niet, want er zijn nog geen boeddhistische scholen, zegt Luursema. „Dus moet buiten de wet gezocht worden naar andere realistische prognoses. Intentieverklaringen verzamelen van ouders biedt dan houvast, want waar moet je je anders op baseren?” Gezien de vele boeddhisten in Amsterdam en omgeving en het feit dat dit de eerste school op deze grondslag is, moet het geen probleem zijn om voldoende leerlin-

en naar je omgeving. „Dat zijn waartie en wijsheid. Bewegelijke kinderen op een meditatiekussentje houden, is echt niet zo lastig, verzekert Hoitsma: „Je kunt met kleuters speels beginnen met belletjes, klappen, visualisatie, ademhalings- en bewegingsoefeningen. Dat werkt. En het is wetenschappelijk bewezen.” Onder meer Yale University ontdekte in 2005 dat veertig minuten meditatie per dag een positief effect heeft op concentratie, geheugen en hersenen.

Veel boeddhistische ouders zoals Marc Wiewel uit Amsterdam, reageren enthousiast. Wiewel ondertekende de intentieverklaring voor zijn twee zonen, omdat volgens de onderwijsvisie 'naast het hoofd ook het hart wordt ontwikkeld'. Dat betekent volgens de visie onder meer dat je goed leert luisteren naar jezelf

'Basisschool op boeddhistische grondslag is een vreemde eend in de bijt'

Een leerlingaantallenprognose wordt volgens de wet gemaakt op grond van leerlingcijfers van vergelijkbare scholen in vergelijkbare gemeenten. Dat kan in dit geval niet, want er zijn nog geen boeddhistische scholen, zegt Luursema. „Dus moet buiten de wet gezocht worden naar andere realistische prognoses. Intentieverklaringen verzamelen van ouders biedt dan houvast, want waar moet je je anders op baseren?” Gezien de vele boeddhisten in Amsterdam en omgeving en het feit dat dit de eerste school op deze grondslag is, moet het geen probleem zijn om voldoende leerlin-

Kerk in Actie besteedt extra giften aan opbouw na tsunami

Van onze redactie religie & filosofie

UTRECHT – De hulporganisatie Kerk in Actie van de Protestantse Kerk in Nederland en tien andere kerkgenootschappen hebben in 2007 meer geld gekregen uit collecten, giften en nalatenschappen dan een jaar eerder. Het bedrag dat via deze donaties binnenkwam, steeg van ongeveer 25,5 miljoen euro in 2006 naar bijna 27 miljoen vorig jaar.

Dat blijkt uit het jaarverslag van Kerk in Actie dat deze week is gepubliceerd. Het grootste deel van het budget van de hulporganisatie wordt besteed aan zending en werelddiaconaat. Ongeveer een kwart gaat naar noodhulp.

Hulpprojecten die Kerk in Actie startte na de tsunami van december 2004 werden in 2007 voortgezet. Volgens het jaarverslag is daarbij de fase van wederopbouw ingegaan. „In het afgelopen jaar lag het accent op: huisvesting, levensonderhoud, ge-

zondheidszorg, onderwijs, opbouw van lokale organisaties, mensenrechten, vredesopbouw en democratisering en rampenparaatheid. We wilden een duidelijk doel bereiken, namelijk dat de getroffen en drie jaar hulp in betere omstandigheden leven dan voor de tsunami.”

Een deel van het geld van Kerk in Actie wordt ook in Nederland besteed, aan binnenlands missionair werk. Omdat die activiteiten nauw aansluiten bij het beleid van de gehele kerk, zal Kerk in Actie ze vanaf dit jaar niet meer uitvoeren. Dat gaat de PKN zelf doen. De landelijke kerk reikt daarbij plaatselijke gemeenten ideeën en projecten aan 'om naar buiten te treden en met anderen te delen wat hen bezielt, en hen vertrouwd te maken met de inhoud van het christelijke geloof’.

Om die activiteiten mogelijk te maken komt er dit jaar in de gemeenten een extra collecte voor binnenlands missionair werk.

'Moslimouder is zelf schuldig aan radicalisering kinderen'

Van onze redactie religie & filosofie

KUALA LUMPUR – Het is de schuld van Britse moslimouders als hun kinderen zich tot het islamitisch extremisme bekeren. Dat zegt professor Farhan Nizami, hoofdadviser islam van de prins van Wales, prins Charles, in de *Daily Telegraph*. Hij deed die uitspraak in Kuala Lumpur waar hij aanwezig was voor een conferentie over hoe de kloof tussen de islam en het Westen te slechten.

Het is voor het eerst dat Nizami, tevens directeur van de Oxford Centre for Islamic Studies, zich uitspreekt over het falen van de integratie van moslims in de Britse samenleving.

Britse moslims, zo zei Nizami, zouden hun kinderen goed Engels moeten leren spreken en hen moeten stimuleren het beter te doen op school, willen hun nazaten een volwaardige

rol in de samenleving kunnen spelen. Ze moeten hun kroost ertoe inspireren meer te bereiken dan marginale baantjes waarmee zij slechts in hun onderhoud kunnen voorzien. Doen ouders dat niet, dan raken hun kinderen vervreemd van de samenleving en worden zij makkelijker beïnvloed door radicale moslingroeperingen. Dat moslims geboren en getogen als Brit kunnen uitgroeien tot terroristen, toonden de aanslagen in Londen op 7 juli 2005.

Nizami zegt dit een week nadat de bisschop van Rochester, Michael Nazir-Ali, ervoor waarschuwde dat de radicale islam een 'moreel vacuüm' vult, geschapen door het verval van christelijke waarden.

Moslingroepen vinden Nizami's beschuldigingen oneerlijk, de overheid zou meer moeten investeren in taallessen aan immigranten.

Ex-aartsbisschop Milingo roept priesters op om te trouwen

Van onze redactie religie & filosofie

AMSTERDAM – De Zambiaanse aartsbisschop Emmanuel Milingo blijft ook nadat hij de rk kerk is uitgezet, voor ophef zorgen. Tijdens een bezoek aan zijn geboorteland nodigde hij priesters uit om te trouwen, net als hij. Met zijn echtgenote Maria Sung aan zijn zijde betoogde hij dat alle apostelen gehuwd waren, behalve Johannes; Petrus, hét grote voorbeeld voor het celibatare priesteren pausschap, had volgens de Bijbel een schoonmoeder.

Milingo (77) stelde dat hij als gehuwde geestelijke geen sektarisch gedrag vertoonde, maar in het voetspoor van Jezus' leerlingen trad. In 2006 heeft de rk kerk hem geëxcommuniceerd. De kerk poogde eerder de charismatische aartsbisschop in het gareel te krijgen, door hem naar het Vaticaan te halen. Even had het erop geleken dat dat lukte, want Milingo verklaarde zijn huwelijk met Sung voor ongeldig; daar kwam hij nadien op terug.

Milingo's komst naar Lusaka is slecht gevallen bij de kerkelijke autoriteiten. Die waarschuwden voor de diensten die Milingo in Zambia leidt.

Milingo zelf benadrukt dat hij door paus Paulus VI is gewijd tot aartsbisschop, altijd de eendigheid van de rk kerk heeft gepromoot en dat zijn excommunicatie ongeldig is. Wat zijn



Ex-aartsbisschop Milingo. FOTO EPA

Zambiaanse (oud-)collega bisschop daar ook over zeggen. Die verschenen de afgelopen week zelf op televisie om op het gevaar van Milingo te wijzen. Deze zou zichzelf feitelijk buiten de kerk hebben geplaatst door gehuwde mannen tot priester te wijden.

De aantrekkingskracht van Milingo in Zambia is gebleven, moest een pastoor in Lusaka erkennen. Milingo's genezende gaven, die hij tijdens missen opvoert, zijn 'goddelijk', of de prelaat nu tot de kerk hoort of niet. „Laat hij dus voor de zieken blijven bidden.”

De pastoor vond wel dat Milingo moest kiezen: voor de rk kerk of voor Sun Myung Moon's Verenigings-schop, altijd de eendigheid van de rk kerk heeft gepromoot en dat zijn excommunicatie ongeldig is. Wat zijn

Trouw zaterdag 14 juni 2008

Trouw zaterdag 14 juni 2008

agenda

• **Kerk en moderniteit**, seminar nav Kerkenfeest 2008, Hijme Stof-fels, Joris Vercommen, 18/6 18u, Academiegebouw, Universiteit Utrecht, Domplein, Utrecht.
• **De vrijheid om te twijfelen**,

denkcafé met Rob Wijnberg, 18/6 20u, Arminius, Museumpark 3, Rotterdam.

• **Gebouwen met toekomst**, symposium religieus erfgoed, 19/6 in Utrechtse kerken, www.2008re.nl.